

6. Климентов А. Методика преподавания родного языка: руководство для учительских институтов, учительских семинарий, педагогических классов женских гимназий и для народных учителей / А. Климентов. – Феодосия : Типография И. М. Косенко, 1906. – 200 с.
7. Мазуркевич О. Р. Специфіка навчального предмета, поєднання в ньому науки і мистецтва / О. Р. Мазуркевич // Наукові основи методики літератури: Навч.-метод. посіб. / За ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України Н. Й. Волошиної. – К. : Ленвіт, 2002. – С. 36–39.
8. Наукові основи методики літератури : Навч.-метод. посіб. / за ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України Н. Й. Волошиної. – К. : Ленвіт, 2002. – С. 36–39.
9. Рыбникова М. А. Очерки по методике литературного чтения: Пособ. для учителя / М. А. Рыбникова. – 4-е изд., испр. – М. : Просвещение, 1985. – 288 с.
10. Ситченко А. Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу: Монографія / А. Л. Ситченко. – К. : Ленвіт, 2004. – 304 с.
11. Юркевич П. Д. Курс общей педагогики с приложениями / П. Д. Юркевич. – М., 1869.

О. HINKEVYCH

Mykolaiv

FORMATION OF ANALYTIC AND SYNTHETIC SKILLS OF PUPILS AT LITERATURE LESSONS AS A METHODOLOGICAL PROBLEM

The problem of forming of abilities of students to analyze and synthesize artistic work during the study of Ukrainian literature is lighted up in the article, examination of methodical conceptions and ideas is given on issue of forming of analitikal-sintetic abilities for students during the study of literature.

Key words: analysis, synthesis, analytical and synthetic skills, mental development, intellectual ability.

О. В. ГИНКЕВИЧ

г. Николаев

ФОРМИРОВАНИЕ АНАЛИТИКО-СИНТЕТИЧЕСКИХ УМЕНИЙ УЧЕНИКОВ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ КАК МЕТОДИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

В статье освещено проблему формирования умений учеников анализировать и синтезировать художественное произведение во время изучения украинской литературы, подано осмотр методических концепций и идей по проблеме формирования аналитико-синтетических умений у учеников во время изучения литературы.

Ключевые слова: анализ, синтез, аналитико-синтетические умения, умственное развитие, интеллектуальные умения.

Стаття надійшла до редколегії 08.11.2015

УДК 378:371.134:372.4

М. М. ГРЕБ

м. Бердянськ

marygreb@mail.ru

ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

У статті обґрунтовано методичну доцільність збагачення словникового запасу майбутніх учителів початкової школи власне українською лексикою, лінгводидактичною термінологією, визначено напрями роботи зі словами іншомовного походження, з'ясовано критерії добору лексичного матеріалу й інтерпретовано теоретичні напрацювання науковців у практичну площину. Визначено перспективи подальших досліджень, що полягають у розробленні електронних тлумачних словників, призначених спеціально для вчителів початкової школи, а також методичної системи завоювання майбутніми вчителями початкової школи загальнонаукової термінології.

Ключові слова: збагачення словникового запасу майбутніх учителів початкової школи, критерії добору лексичного матеріалу, словники, слова іншомовного походження, власне українська лексика.

В умовах модернізації освіти особливої актуальності набуває якість мовної підготовки вчителя початкової школи, який має вирізнятися високим рівнем культури мовлення,

сформованою комунікативною компетентністю, розвиненим, багатим, образним мовленням. У процесі опанування будь-якої мови дослідники (З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіна,

О. Караман, С. Караман, Л. Кожуховська, О. Копусь, Л. Мамчур, А. Нікітіна, М. Пентилюк та ін.) відводять важливу роль збагаченню словникового запасу, що й забезпечує ефективну комунікацію.

У лінгводидактиці розроблено специфічні принципи збагачення словникового запасу учнів та студентів (М. Вашуленко, Н. Голуб, С. Дубовик, Т. Коршун, В. Статівка, О. Хорошковська та ін.), визначено шляхи збагачення словникового запасу студентів-нефілологів термінологічною лексикою (Н. Безгодова, І. Дроздова, К. Климова, О. Ковтун, С. Мартиненко, Л. Сергієнко, С. Хоцькіна, І. Черних та ін.), однак донині не окреслені теоретико-практичні засади збагачення словникового запасу майбутніх учителів початкової школи в контексті нових освітніх завдань і сучасної динамічної мовної ситуації, що й стало **метою** нашої наукової студії.

Останнім часом загострюється проблема цілісного сприйняття сучасної мовної ситуації, її об'єктивна оцінка. Спостерігаються динамічні трансформації в мовній картині світу, сьогодення формує риси майбутнього вчителя початкової школи, який і буде визначати рівень культури наступного покоління.

Як показують спостереження, значна частина учнів початкової школи Південно-Східного регіону України в родинному колі не спілкується українською мовою, засвоюючи норми та особливості інших мов. До того ж, батьки не завжди готові до мовленнєвого виховання дитини. Тому місія вчителя початкової школи полягає в тому, щоб закласти належне підґрунтя для формування мовної особистості учня. Це зобов'язує вчителя початкової школи вибудовувати гнучкі толерантні моделі мовного спілкування, шукати ефективні засоби формування стійкої мотивації й заохочення учнів до вивчення української мови. З огляду на це до мовлення вчителя початкової школи висуваються особливо високі вимоги.

Визначальною якістю мовлення вчителя початкової школи вважаємо гнучкість, що виявляється в швидкому переключенні мовних кодів, а також умінні методично оптимально адаптовувати навчальну інформацію з урахуванням типологічних характеристик

учнів початкової школи. Зміщення акцентів мовної підготовки майбутніх учителів початкової школи у прагматичну площину особливо актуалізує необхідність збагачення словникового запасу студентів. Багатство словника й володіння граматичним ладом мовлення дає їм змогу продукувати тексти різної жанрово-стильової належності, адекватно сприймати чуже мовлення.

Збагачення словникового запасу й розвиток граматичної будови мовлення студентів відбувається через засвоєння лексичної та граматичної синонімії, паралельних граматичних конструкцій, сфери використання окремих граматичних категорій. Збагачення мовлення студентів передбачає усвідомлення ними відтінків лексичних і граматичних значень слів та словоформ, їх стилістичних особливостей.

Збагачення словникового запасу та граматичної будови мовлення студентів передбачає реалізацію таких основних завдань:

- поступового кількісного поповнення індивідуального словника;
- уточнення лексичного значення та сфери використання відомих слів;
- ознайомлення з новими лексичними значеннями наявних у словнику студентів багатозначних слів; використання паралельних лексичних і граматичних форм як засобу збагачення, увиразнення та урізноманітнення мовлення;
- вилучення з активного словникового запасу позалітературних елементів, суржику;
- засвоєння власне української лексики;
- розвитку мовного чуття, дару, естетики слова;
- виховання потреби активного використання національних етикетних формул [2; 3; 5; 6].

У цьому контексті викладачам вишів необхідно враховувати здобутки сучасної лінгвістичної науки, зокрема в царині лексикології, комунікативної лінгвістики, когнітивної лінгвістики, лінгвопрагматики, лексикографії; тенденції, що окреслилися в межах лексичної системи української мови, як-от: відкритість, динамізм, складність структури, нерівномірність і різні темпи розвитку окремих її шарів, що, як свідчить практика, створює певні утруднення в процесі опанування лексики.

Аналізуючи сучасний стан лексики української мови, лінгвісти (Ф. Бацевич, С. Єрмоленко, Л. Козловська, Т. Коць, Л. Кравець, Л. Лисиченко, Л. Масенко, Л. Мацько, О. Селіванова, М. Степаненко, О. Стишов та ін.) виокремлюють низку змін у її складі, зумовлених соціально-економічними, політичними процесами, що відбуваються в житті українського суспільства, а також міжкультурною взаємодією носіїв різних мов. Лексика, відбиваючи хід історичного розвитку, завжди перебувала в динаміці, однак нині, як відзначають дослідники, темпи цих змін інтенсифікувалися, що викликає певні труднощі в осмисленні, лексикографічному описові, а отже, й у засвоєнні нових лексем.

Задля продуктивного збагачення словникового запасу студентів-майбутніх учителів початкової школи необхідно враховувати, що словниковий склад української мови є надзвичайно динамічним: актуалізувалася лексика, що в словниках радянської доби мала примітку застаріле або діалектне, наприклад, *берегиня, гімназія, губернатор, книгозбірня, колегіум, ліцей, оберіг, осоння, смолоскип, часопис* тощо. У сучасному суспільстві, на жаль, слова, повернуті в активний ужиток, важче засвоюються, ніж, наприклад, жаргонна лексика, що гнучко реагує на закони українського словотворення й продуктивно формує словотвірні гнізда: «*крутий-крутелик-крутизна-круто*», «*тусовка-тусуватися*» тощо.

На думку В. Гумбольдта, кожна мова самотужня передусім як система імен і описує довкруг народу, якому вона належить, коло, звідки людині дано вийти лиш настільки, наскільки вона тут же ступає до кола іншої мови [4, 80].

Особливої уваги потребує збагачення словника студентів власне українською лексикою, словами, що витворилися в українській мові й були зафіксовані в історичних пам'ятках, класичних українських художніх текстах. Вони є підґрунтям української лексики й формують національні ознаки мови: *будинок, бондар, відсоток, водограй, громада, гуртівня, жоржина, красень, лелека, мереживо, осоння, розмай, шпальта* тощо. Обмеження у вжитку власне української лексики, української фразеології, заміна їх російськими відпо-

відниками, міжмовна уніфікація впродовж тривалого часу не давали змоги репрезентувати українську мову в усьому її розмаїтті та багатстві. Тому важливе значення матиме систематичне залучення до занять із мовознавчих курсів дидактичного матеріалу, що містить власне українську лексику і фразеологію.

Ознайомлення студентів із власне українською лексикою має ґрунтуватися насамперед на позалінгвальному принципі, оскільки він найбільшою мірою віддзеркалює соціокультурний потенціал словникової роботи. У результаті ретельного відбору та систематичного впровадження відповідного дидактичного матеріалу в активному словнику студентів мають з'явитися такі лексеми, як *берегиня, варто, водограй, гречний, майдан, оплески, світлина, світлиця, смолоскип, часопис* тощо.

Значну кількість лексем у сучасній українській літературній мові становлять іншомовні запозичення, більшість із яких прийшли в українську мову з англійської. Основними сферами запозичень є ринкова економіка – *бізнес, економіка, фінанси*; політика – *брифінг, екзитпол, електорат, спікер, істеблїшмент, рейтинг, самїт* тощо; масова культура, розваги, відпочинок – *шоу, ді-джей, ремікс, кліп, хїт, фан* тощо; оргтехніка – *картридж, монітор, мультимедіа, файл, інтернет* тощо.

3-поміж запозичень мовознавці виокремлюють слова відносної новизни, уже представлені в деяких словниках і довідниках (*аніматор, брейккава, блицтурнір, копїрайтер, модератор, портфоліо, тренінг* тощо), однак лексикографічні видання на паперових носіях не завжди встигають вчасно фіксувати значення новітніх запозичень, які подекуди можуть втрачати первинну семантику. У цьому контексті вважаємо доцільною реалізацію міжпредметних зв'язків на рівні української та іноземних мов. Ситуація в деяких випадках ускладнюється тим, що останнім часом збільшилася кількість запозичень із тих мов, які в масових школах не вивчають (китайської, японської, турецької тощо). Важко переоцінити значення електронних носіїв, які швидше реагують на лексичні процеси. Це потребує впровадження в освітній процес вправ і завдань, що передбачають пошук відповід-

них інтернетджерел і формують у майбутніх учителів початкової школи стійкі вміння працювати з ними.

Особливої уваги викладачів потребують лексичні інновації, що виникли в мові внаслідок різноманітних семантичних трансформацій, зокрема, – переосмислення, що, на думку мовознавців, є одним із джерел збагачення словникового складу української мови. Трансформації в структурі значення стимулюють переосмислення й закріплення в мові нових значень у тих слів, що міцно закріпилися в ужитку. Процес творення інновацій можливий за умови перенесення ознак, якостей з одного предмета та інший. Наприклад, у словниках радянської доби лексему *енергетика* тлумачили як технічний термін, у сучасних лексикографічних джерелах запропоновано дещо інше тлумачення слова, тому правомірним є застосування таких словосполучень, як *енергетика людини, енергетика думки, енергетика слова*.

Важливо показати студентам, що в процесі переосмислення можуть брати участь лексичні одиниці будь-якого шару. Наприклад, іменник *дах* останнім часом став використовуватися в значенні «*чиєсь заступництво*»; прикметник «*крутий*» у розмовному мовленні розширив семантичний діапазон, оскільки використовується в значенні «*дуже гарний*», «*дуже дорогий*» (при цьому може набувати як позитивної, так і негативної конотації). Принагідно зазначимо, що в сучасній українській мові семантичні перетворення пов'язані з поширенням стилістичної дифузії, розхитуванням мовної норми.

Науковці неодноразово порушували проблему надуживання іншомовними словами. Відтак особливої гостроти набуває питання доцільності іншомовних лексичних запозичень, а отже, і збагачення ними словникового запасу студентів. Ми поділяємо думки мовознавців (К. Городенська, П. Гриценко, С. Єрмоленко, Л. Мацько, Л. Марчук, М. Степаненко, О. Стишов та ін.) та лінгводидактів (Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, О. Копусь та ін.), які вважають, що «звичайно, не варто вводити в активний обіг усі слова іншомовного походження, що останнім часом рясніють на шпальтах газет і журналів, особливо

ті, що мають українські відповідники: *дайджест* (огляд), *елегантний* (ошатний), *арм-рестлінг* (рукоборство) та ін. Проте, якщо слово-назва увійшло в мову разом із запозиченою реалією, то вчитель повинен пояснити учням його значення та особливості вживання. ...Має право на існування така гіпотеза: чим частіше запозичене слово виявляється дискурсивно, тим більше в нього можливостей закріпитися в сучасній мовній картині світу». Це потребує постійної уваги з боку викладачів» [3, 2–3].

Як переконають результати проведеного з-поміж студентів анкетування, майбутні вчителі початкової школи поділяють думки науковців щодо уникнення надуживання іншомовних лексем (89 % респондентів відповіли, що значення слів іншомовного походження знати потрібно, щоб адекватно його сприймати, у разі потреби застосовувати як синонімічний українському слову відповідник для уникнення тавтології, водночас підкреслили, що використовувати ці слова варто лише за умови комунікативної доцільності; 4% респондентів не виявили власної позиції щодо доцільності чи недоцільності вживання слів іншомовного походження; 7 % опитаних зазначили, що використання слів іншомовного походження на часі).

На нашу думку, продуктивним шляхом збагачення словникового запасу студентів має бути їхня практична діяльність, що, з одного боку, містить спостереження майбутніх учителів початкової школи над мовою, з іншого, – використання набутих знань.

Продуктивними є завдання на спостереження над мовою засобів масової інформації, оскільки вони є потужними джерелами іншомовних запозичень. Важливо сформувати в студентів звичку записувати незнайомі слова, знаходити їхнє значення в лексикографічних виданнях.

Збагаченню словникового запасу студентів сприяють апробовані нами під час експерименту вправи, що передбачають роботу з різними словниками, добір синонімів, перевірку акцентуаційних норм, моделювання комунікативних ситуацій тощо. Наприклад:

- Користуючись відповідними словниками, поясніть значення наведених слів.

Автобіографія, біографія, життєпис; внаслідок, у підсумку; гуманний, гуманістичний, гуманітарний; дефект, недолік, вада; застосувати, вживати; значна кількість, багато, немало, чимало; корективи, поправки, зміни, виправлення.

- Доберіть до слів іншомовного походження власне українські слова-синоніми.

Аплодисменти, процент, креативний, пролонгований, фотографія, менеджер, диференціювати, консенсус, когнітивний, економити, інтегрувати, диференціювати, глобалізація, фундаменталізація.

- Розставте в поданих словах знак наголосу та пропущені букви. Скориставшись «Словником іншомовних слів», поясніть значення трьох слів (на вибір).

Літургія, компас, комп., р.торика, гастроном..я, кулінар..я, жалюзі, мантія, метон..мія, натюрморт, акорд, інкогніто, іронія, еруд..т, еск..мо, ескадрон, гейзер, л.брето.

- Зіставте українські й запозичені слова, підготуйте діалог (робота в парах) з теми «Роль дієслів у мовленні».

Запозичені слова	Нейтральні українські дієслова
Домінувати	Переважає, панувати, головувати
Форсувати	Прискорювати, посилювати
Диференціювати	Розрізняти, поділяти, розчленовувати
Концентрувати	Зосереджувати, згущувати, збагачувати
Ігнорувати	Зневажати, не брати до уваги, не помічати
Стимулювати	Спонукає до дії, заохочувати, давати поштовх
Ліквідувати	Скасувати, припинити
Базуватися	Ґрунтуватися, опиратися, опанувати
Ремонтувати	Налагоджувати, виправляти, установлювати, лагодити, усувати пошкодження
Лімітувати	Обмежувати

- Продовжте ряди слів, які починалися б латинськими і грецькими елементами, скориставшись «Словником іншомовних слів»:

інтер... (латинське «перебування поміж») – *інтервенція, інтервалюта, ...;*

теле... (грецьке «далеко») – *телевізор, телескоп, ...;*

біо... (грецьке «життя») – *біогенез, біологія, ...;*

зоо... (грецьке «тварина») – *зоологія, зоотехнік, ...;*

аеро... (грецьке «повітря») – *аеровокзал, аеродинаміка, ...*

- Доберіть до англійських слів українські відповідники, а вже до них – синоніми:

Sad (сумний – *печальний, сумний, сумовитий, невеселий, безрадісний, журливий, безутішний, нерозважний, тужливий*).

Enemy (ворог – *суперник, супротивник, недруг, противник, супостат, недоброчилице, ненависник*).

Bore (набриднути – *надокучити, настиритися, обриднути, осоружитися, остогиднути, остобісити, осточортити, приїстися*).

Much (багато – *чимало, сила, купа, безліч, тьма, достобіса, видимо-невидимо, незліченно, незчисленно, немало, без ліку, достолиха*).

Road (дорога – *шлях, путь, тракт, шосе, траса, магістраль, гостинець*).

Quick (швидко – *скоро, бистро, хутко, прудко, шпарко, живо, жваво, квапливо*).

Think (думати – *гадати, міркувати, роздумувати, розмірковувати, розмишляти, мізкувати, шурупати*).

Snow-storm (хуртовина – *завірюха, хуга, заметіль, віхола, метелиця, хурделиця, сніговій, завія, сніговійниця*).

Важливим критерієм сформованості лексичної компетентності майбутніх учителів початкової школи є опанування професійною лексикою. Підтримуємо думку Н. Бородіної, що майстерне володіння термінологічною лексикою майбутнього фаху є показником культури професійного мовлення, запорукою успіху спеціаліста будь-якої галузі на сучасному ринку праці, забезпечення його конкурентоздатності [1, 3]. Тому засвоєння фахової термінології в процесі професійної підготовки вчителів початкової школи є однією з найважливіших проблем сучасної лінгводидактики. Задля забезпечення професійних потреб та належної культури фахового спілкування майбутньому вчителю початкової школи необхідно опанувати значну кількість термінів, зокрема педагогічних, психологічних, лінгводидактичних, математичних, біологічних тощо, кількість яких останнім часом значно зросла.

Лінгводидактична термінологія, поряд із психологічною, дидактичною, лінгвістичною

тощо є вагомим складником фахового словника вчителя початкової школи. Належне володіння лінгводидактичною термінологією свідчить про глибоке розуміння студентами професійних понять і явищ. Водночас процес опрацювання лінгводидактичної лексики в педагогічних вишах досить складний, пов'язаний не тільки з вивченням курсу методики української мови, а й суміжних із лінгводидактикою дисциплін. Це зумовлено стрімким розвитком шкільної освіти й методичної науки останнього десятиріччя, зміною пріоритетів і підходів у навчанні мови. Ознайомлення студентів із новими в лінгводидактиці термінами, як-от: *комунікативна компетентність, компетентнісний підхід, когнітивна методика, комунікативно-діяльнісний підхід, блог, освітній портал, електронний підручник, дистанційне навчання* тощо здебільшого відбувається під час лекцій, опрацювання фахових джерел. Для того, щоб зазначені дефініції ввійшли в активний словниковий запас студентів, доцільно акцентувати їхню увагу на семантиці, особливостях слововживання (*компетентність розвивають чи формують?*).

Результативність словникової роботи виявляється в здатності студентів вільно добирати номінативні одиниці, адекватні мовленнєвому задуму.

Необхідно дбати не тільки про кількісне збагачення лексичного запасу студентів, а й про засвоєння ними функційно-стилістичних ознак нових слів, розуміння зв'язку між словом і контекстом, між словами, об'єднаними в певні тематичні групи. Потребує уваги розвиток у студентів мовного чуття, формування уважного ставлення до слова.

Логіка наукового пошуку зумовлює виокремлення критеріїв відбору лексичного матеріалу для майбутніх учителів початкової школи.

Аналіз наукових студій (Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, М. Пентилюк та ін.), багаторічний власний досвід, анкетування викладачів уможливили визначення таких провідних критеріїв:

- критерій комунікативної доцільності, що передбачає відбір слів, етикетних формул, необхідних для ефективного спілкування;
- критерій фахової значущості, що спрямовує на відбір слів, термінів, уживаних у мовленні вчителів початкової школи;

- естетичної значущості, що передбачає відбір слів, які мають бути джерелом естетичної насолоди, що найвиразніше виявляється під час сприйняття ораторського та художнього, зокрема поетичного мовлення.
- соціокультурний, під яким розуміємо добір слів, що забезпечують репрезентацію української мови як основи культури української нації, найбільший її скарб, вироблення у студентів переконання, що в лексичній системі мови відбито національну специфіку світосприйняття українців.

Отже, вивчення й узагальнення наукових студій із проблеми лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів початкової школи дозволив обґрунтувати методичну доцільність збагачення їхнього словникового запасу власне українською лексикою, лінгводидактичною термінологією, визначити напрями роботи зі словами іншомовного походження, визначити критерії добору лексичного матеріалу й інтерпретувати теоретичні напрацювання науковців у практичну площину. Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробленні електронних тлумачних словників, призначених спеціально для вчителів початкової школи, а також методичної системи засвоєння майбутніми вчителями початкової школи загальнонаукової термінології.

Список використаних джерел

1. Бородіна Н. С. Наукові засади професійного засвоєння лінгводидактичної термінології студентами філологічних факультетів текстів : дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / Наталія Сергіївна Бородіна. – Херсон, 2007. – 188 с.
2. Горошкіна О. М. Особливості вивчення лексики української мови в старших класах природничо-математичного профілю / О. М. Горошкіна // 36. наук. праць. Пед. науки. Вип. XXXI. – Херсон : Видво ХДПУ, 2002. – С. 93-97.
3. Горошкіна О. М. Роль соціальних чинників у навчанні української мови / О. М. Горошкіна // Дивослово. – 2002. – № 5. – С. 2-3.
4. Гумбольдт В. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества // История языкознания XIX-XX веков в очерках и извлечениях / В. А. Звегинцев. – М. : Прогресс 1984. – 400 с.
5. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / С.О. Караман. – К.: Ленвіт, 2000. – 272 с.
6. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : [підручник для студентів філологічних факультетів університетів] / [М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман та ін.] ; за ред. М. І. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2004. – 400 с.

M. GREB
Berdyansk

ENRICHING OF THE VOCABULARY OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY SCHOOL: THEORETICAL-APPLIED ASPECT

Within the article it is substantiated the methodical expediency of enriching vocabulary of future primary school teachers with the Ukrainian lexis, with lingua-didactic terminology. There are determined directions of work with words of foreign origin. There are ascertained the criteria of choosing lexical material. There are also interpreted the theoretical achievements of scientists into the practical dimension. There are determined prospects of further research which deal with the creation of electronic Explanatory dictionaries which will be appointed to the future primary school teachers and with the methodic system of mastering general-scientific terminology by the future primary school teachers.

Key words: enriching of vocabulary of future primary school teachers, criteria of selection lexical material, dictionaries, words of foreign origin, actually Ukrainian lexis.

М. М. ГРЕБ
г. Бердянск

ОБОГАЩЕНИЕ СЛОВАРНОГО ЗАПАСА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНОЙ АСПЕКТ

В статье обоснована методическая целесообразность обогащения словарного запаса будущих учителей начальной школы собственно украинской лексикой, лингводидактической терминологией, определены направления работы с заимствованными словами, представлены критерии отбора лексического материала, интерпретированы теоретические наработки ученых в практическое русло. Обозначены перспективы дальнейших исследований, которые состоят в разработке электронных толковых словарей, предназначенных специально для учителей начальной школы, а также методической системы усвоения учителями начальной школы общенаучной терминологии.

Ключевые слова: обогащение словарного запаса будущих учителей начальной школы, критерии отбора лексического материала, словари, заимствованные слова, собственно украинская лексика.

Стаття надійшла до редколегії 19.10.2015

УДК 372.461

Т. Л. ГРУБА
м. Рівне
grubatamila@i.ua

ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ТЕКСТУ

У статті розглянуто лінгводидактичний потенціал тексту як засобу формування полікультурної компетентності учнів профільної школи. На основі аналізу наукових студій, присвячених проблемі формування полікультурної компетентності, автор виділяє такі її компоненти: когнітивно-інформативний, комунікативно-практичний та ціннісний. У статті доведено, що використання тексту на уроках української мови в профільних класах дасть змогу створити такі умови навчання, що дозволять відтворити процес реального спілкування, сприятиме засвоєнню учнями норм і моделей міжкультурного спілкування, стане поштовхом до ефективної соціальної взаємодії старшокласників в майбутньому.

Ключові слова: полікультурна компетентність, компоненти полікультурної компетентності, текст, мовні засоби, вправи.

Входження України в освітній міжнародний простір активізувало пошук нових шляхів ефективної підготовки високоосвіченого, інтелектуально розвиненого випускника профільного навчального закладу, здатного репрезентувати себе як особистість засобами мови в міжкультурному спілкуванні; зумовило інтенсивне формування концептуальних

засад національної системи освіти, апробацію нових підходів до вивчення різних навчальних предметів, зокрема й рідної мови, розроблення й затвердження предметних стандартів, зміни змісту навчання.

Пріоритетним стає розвиток мовної особистості нового типу – економічно грамотної, здатної до толерантного міжкультурного спі-